༄༅། །བོད་རིགས་ཡོངས་ལ་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་ཡོང་ཐབས་ཀྱི་བསམ་འཆར།

དང་པོ། ངོ་སྤྲོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༢ ལོར་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དབུས་གཞུང་དང་མཉམ་ཐད་ཀའི་འབྲེལ་ལམ་བསྐྱར་གསོ་བྱུང་རྗེས་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོའི་སྐུ་ཚབ་དང་དབུས་གཞུང་གི་སྐུ་ཚབ་ཚོའི་དབར་གྲོས་བསྡུར་ཞིབ་ལྷུག་བྱུང་བ་དང་། ང་ཚོའི་ངོས་ནས་བོད་མིའི་མངོན་འདོད་གང་ཡིན་འགྲེལ་བརྗོད་གསལ་པོ་བྱས་པ་ཡིན། གཉིས་སྨྲན་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་དགོངས་དོན་ནི་བོད་མི་རིགས་ལ་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྩ་ཁྲིམས་ཀྱི་སྙིང་དོན་(宗 旨)དང་མི་འགལ་བའི་ཐོག་ནས་རང་སྲིད་རང་སྐྱོང་གི་གནས་བབ་མིང་དོན་མཚུངས་པ་ཞིག་ཐོབ་ཐབས་བྱ་རྒྱུ་དེ་ཡིན་ཞིང་། དེ་ནི་བོད་རྒྱ་གཉིས་ཀའི་འཕྲལ་ཕུགས་ཀྱི་ཁེ་ཕན་ལ་གཞི་བཅོལ་བ་ཞིག་ཡིན། ང་ཚོས་ཁ་བྲལ་ལམ་རང་བཙན་མི་རྩོད་རྒྱུའི་ཁས་ལེན་བརྟན་པོ་བྱས་ཏེ། མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་གི་ལམ་ནས་བོད་ཀྱི་དཀའ་རྙོག་སེལ་ཐབས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་། དེ་ནི་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྩ་ཁྲིམས་སུ་གསལ་བའི་རང་སྐྱོང་གི་དགོངས་དོན་དང་ཡོངས་སུ་མཐུན་པ་ཡིན། བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ངོ་བོ་དང་རྣམ་པ་ཕྱོགས་ཡོངས་ནས་སྲུང་སྐྱོབ་དང་དར་སྤེལ་བྱེད་རྒྱུ་དེ་སྐྱེ་འགྲོ་སྤྱི་དང་། ཁྱད་པར་བོད་རྒྱ་མི་རིགས་གཉིས་ཀར་ཕན་ཐོགས་ཡོད་པ་ཞིག་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༡ དང་ ༢ ཉིན་འབྲེལ་མོལ་ཐེངས་བདུན་པའི་སྐབས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་ཆབ་སྲིད་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་གཙོ་གཞོན་པ་དང་དབུས་འཐབ་ཕྱོགས་གཅིག་གྱུར་ལས་ཁང་གི་བློན་ཆེན་གཅིག་ཕྱོགས་སྐུ་ཞབས་དུའུ་ཅིང་ལིན་མཆོག་གིས་༧གོང་ས་མཆོག་གི་ངོས་ནས་བོད་ཀྱི་བརྟན་ལྷིང་དང་འཕེལ་རྒྱས་ཐོག་དགོངས་འཆར་ལེགས་པ་གང་ཡོད་གསུངས་པའི་རེ་བ་དང་འབོད་སྐུལ་ཞུ་གི་ཡོད་གསུངས་པ་དང་། དབུས་འཐབ་ཕྱོགས་གཅིག་གྱུར་རྒྱུན་ལས་བློན་ཆེན་གཞོན་པ་སྐུ་ཞབས་ཀྲུའུ་ཝེ་ཆོན་མཆོག་གིས་ང་ཚོའི་ངོས་ནས་རང་སྐྱོང་གི་ཚད་གཞི་འམ་རྣམ་པ་ག་འདྲ་ཞིག་འཚོལ་གྱི་ཡོད་པའི་འགྲེལ་བརྗོད་ཁ་གསལ་དང་། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྩ་ཁྲིམས་དང་མི་འགལ་བའི་ས་གནས་རང་སྐྱོང་སྐོར་ཁྱེད་ཚོའི་བསམ་ཚུལ་ཇི་ཡོད་ཉན་འདོད་ཡོད་ཅེས་གསུངས་བྱུང་།

དེ་ལ་བརྟེན་ནས་བསམ་འཆར་འདིའི་ནང་ང་ཚོའི་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་སྐོར་གྱི་ལངས་ཕྱོགས་ཇི་ཡིན་དང་། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྩ་ཁྲིམས་ནང་གསལ་བའི་རང་སྐྱོང་གི་དགོངས་དོན་ང་ཚོས་གོ་བ་བླང་ཕྱོགས་ལྟར་ལག་བསྟར་བྱེད་ན་དམིགས་བཀར་བོད་མིའི་དགོས་མཁོ་རྣམས་བསྐང་ཐུབ་ཚུལ་གསལ་བཤད་བྱས་ཡོད། ༧གོང་ས་མཆོག་གིས་བོད་མིའི་གཞི་རྩའི་དགོས་མཁོ་ཁག་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ནང་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་(མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་གི་གོ་དོན་ཡིག་ཆ་འདིས་འགྲེལ་བཤད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།)གི་ལམ་ནས་བསྐང་ཐུབ་པའི་གདེང་ཚོད་གནང་ཡོད།

རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ནི་མི་རིགས་མང་པོ་འདུས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་སྟབས་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་མང་པོ་དང་འདྲ་བར་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ལ་རང་སྲིད་རང་སྐྱོང་སྤྲད་པའི་སློབ་གསོ་མི་རིགས་ཀྱི་གནད་དོན་ཐག་གཅོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྩ་ཁྲིམས་ནང་རང་སྐྱོང་དང་རང་སྲིད་རང་སྐྱོང་སྐོར་གྱི་གཞི་རྩའི་ལྟ་གྲུབ་གསལ་བ་དེ་དག་གི་དམིགས་ཡུལ་བོད་མིའི་དགོས་མཁོ་དང་མངོན་འདོད་དང་མཐུན་གྱི་ཡོད། མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་དམིགས་ཡུལ་ནི་རྒྱ་རིགས་ཆེན་པོའི་རིང་ལུགས་དང་ས་གནས་མི་རིགས་རིང་ལུགས་གཉིས་ཀ་སྲུང་བའི་སློབ་གསོ་མི་རིགས་གཉའ་གནོན་དང་མི་རིགས་ཁ་བྲལ་གཉིས་ཀ་འགོག་ཐབས་བྱེད་ཆེད་དང་། རང་ཁྲིམ་རང་བདག་གི་དབང་ཆ་སྤྱོད་པའི་སློབ་གསོ་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་དང་ལུགས་སྲོལ་(文化)སྲུང་སྐྱོབ་ཐུབ་པའི་འགན་སྲུང་བྱེད་ཆེད་རེད།

ང་ཚོས་གོ་བ་བླང་ཕྱོགས་ལྟར་ན་རྩ་ཁྲིམས་སུ་གསལ་བའི་རང་སྐྱོང་གི་ལྟ་གྲུབ་ནང་བོད་མིའི་དགོས་མཁོ་རྣམས་ཚད་གཞི་ངེས་ཅན་གྱི་བར་བསྐང་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། རྩ་ཁྲིམས་ནང་གནད་དོན་ཁ་ཤས་ཐོག་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ལས་ཁུངས་ཁག་ལ་རང་སྐྱོང་སྐོར་གྱི་ཐག་གཅོད་དང་ལག་བསྟར་བྱེད་ཕྱོགས་ཀྱི་དམིགས་བསལ་དབང་ཆ་སྤྲད་ཡོད། བོད་མིའི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་གནས་སྟངས་དང་འཚམས་པའི་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་ཡོང་བར་དམིགས་བསལ་གྱི་དབང་ཆ་འདི་དག་ལག་བསྟར་བྱེད་དགོས། དེ་དག་ལག་བསྟར་བྱེད་སྐབས་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་དགོས་མཁོ་དང་། དེ་བཞིན་དམིགས་བསལ་གྱི་རང་བཞིན་དང་འཚམས་པ་ཡོང་ཆེད་རང་སྐྱོང་གི་ཁྲིམས་ཡིག་ཁག་ལ་བསྐྱར་ཞིབ་དང་བཟོ་བཅོས་གནང་དགོས་པ་ཡོང་སྲིད། ཕྱོགས་གཉིས་ཀའི་ངོས་ནས་ལྷག་བསམ་རྣམ་དག་བྱུང་ན་རྩ་ཁྲིམས་སུ་གསལ་བའི་རང་སྐྱོང་གི་ལྟ་གྲུབ་བརྒྱུད་ད་ཡོད་ཀྱི་དཀའ་ངལ་རྣམས་སེལ་ཐུབ། དེ་འདྲ་བྱེད་ན་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་གྱུར་དང་། བརྟན་ལྷིང་། བོད་རིགས་དང་མི་རིགས་གཞན་ཚོའི་བར་འཆམ་མཐུན་གྱི་འབྲེལ་ལམ་འཛུགས་ཐུབ་པ་ཡོང་གི་རེད།

གཉིས་པ། བོད་རིགས་གཅིག་གྱུར་གྱི་ངོ་བོ་ལ་བཙི་བཀུར་དགོས་པ།

ད་ལྟའི་འཛིན་སྐྱོང་ཆ་བགོས་ལ་མ་ལྟོས་པར་བོད་རིགས་ཚང་མ་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་གཅིག་གི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་ཀྱི་ཡོད། བོད་མིའི་གཅིག་གྱུར་གྱི་ངོ་བོ་ལ་ངེས་པར་དུ་བཙི་བཀུར་གནང་དགོས། དེ་ནི་རྩ་ཁྲིམས་སུ་གསལ་བའི་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་དགོངས་དོན་དང་། དམིགས་ཡུལ། གཞི་རྩའི་ལྟ་བ་ཡིན་པ་མ་ཟད། མི་རིགས་འདྲ་མཉམ་བྱེད་རྒྱུའི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱི་གཞི་རྩ་ཡང་རེད།

བོད་རིགས་རྣམས་སྐད་ཡིག་དང་། ལུགས་སྲོལ། ནང་དོན་རིག་པའི་སྲོལ་རྒྱུན། གོམས་གཤིས་བཅས་ཀྱི་ཆ་ནས་མི་རིགས་གཅིག་རང་ཡིན་པ་དང་ཐུན་མོང་གི་ངོ་བོ་གཅིག་གྱུར་ཡོད་པའི་དངོས་དོན་ནི་རྩོད་མེད་རེད། བོད་མི་རིགས་ལ་ཐུན་མོང་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད་པ་མ་ཟད། ཆབ་སྲིད་དང་འཛིན་སྐྱོང་ཁ་ཐོར་བའི་དུས་སྐབས་བྱུང་མིན་ལ་མ་ལྟོས་པར་ཚོས་དང་། ལུགས་སྲོལ། ཤེས་ཡོན། སྐད་ཡིག འཚོ་བའི་གནས་སྟངས། ས་ཁམས་ཁོར་ཡུག་བཅས་ཀྱི་ཆ་ནས་མུ་མཐུད་གཅིག་གྱུར་དུ་གནས་ཡོད།

ས་བབ་ཀྱི་ཆ་ནས་བོད་མི་རྣམས་མཐོ་སྒང་བོད་ཀྱི་སར་བར་མཚམས་མ་ཆད་པར་མུ་འབྲེལ་ནས་གནས་ཡོད། ལོ་ངོ་སྟོང་ཕྲག་མང་པོའི་རིང་ནས་བོད་མི་རྣམས་མཐོ་སྒང་བོད་དུ་གནས་སྡོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་སྟབས། བོད་མི་རྣམས་ནི་མཐོ་སྒང་བོད་ཀྱི་གདོད་མའི་མི་རིགས་(原住民族)ཡིན། རྩ་ཁྲིམས་སུ་གསལ་བའི་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་ལྟ་གྲུབ་དང་མཐུན་པར་དངོས་དོན་ཐོག་བོད་མི་རྣམས་མི་རིགས་གཅིག་གི་ངོ་བོར་མཐོ་སྒང་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པར་ཁྱབ་ནས་གནས་ཡོད།

གོང་གསལ་རྒྱུ་མཚན་དེ་དག་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་བོད་རིགས་རྣམས་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ལྔ་བཅུ་ང་ལྔའི་ནང་ནས་མི་རིགས་གཅིག་རང་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཡོད།

གསུམ་པ། བོད་མིའི་མངོན་འདོད།

བོད་མི་རིགས་ལ་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་བྱུང་རབས་(历史)དང་། ལུགས་སྲོལ། ནང་དོན་རིག་པའི་སྲོལ་རྒྱུན་ཕྱུག་པོ་ཡོད་པ་འདི་དག་འགྲོ་བ་མིའི་རིགས་ཀྱི་རྩ་ཆེའི་ཁྱད་ནོར་གྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་རེད། བོད་མི་ཚོར་རང་གི་ཕ་མེས་ནས་བརྒྱུད་པའི་ཁྱད་ནོར་འདི་དག་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་འདོད་ཡོད་པ་མ་ཟད། དུས་རབས་ཉེར་གཅིག་པའི་དགོས་མཁོ་དང་འཚམས་པར་རང་གི་ཆོས་རིག་གོམས་གཤིས་གོང་འཕེལ་གཏོང་འདོད་ཡོད།

མི་རིགས་མང་བའི་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆ་ཤས་སུ་མཉམ་སྡོད་བྱེད་ན་བོད་མིར་རྒྱལ་ཁབ་ནང་དཔལ་འབྱོར་དང་ཚན་རིག་གི་ཡར་རྒྱས་ཤུགས་ཆེ་འགྲོ་བཞིན་པ་འདི་དག་གིས་ཕན་ཐོགས་ཆེན་པོ་ཡོང་ཐུབ། ང་ཚོས་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་འཕེལ་རིམ་འདིའི་ནང་ཆ་ཤས་བླང་རྒྱུ་དང་ཕྱར་གྲུ་མཉམ་འདེགས་བྱེད་འདོད་པ་དང་ཆབས་ཅིག་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ངོ་བོ་དང་། ལུགས་སྲོལ། སྣིང་དོན་རྣམས་མ་བཀྲག་པ་བྱེད་རྒྱུ་དང་། གདོད་མ་ནས་བོད་རིགས་འདུས་སྡོད་བྱེད་སའི་མཐོ་སྒང་བོད་ཀྱི་ཏ་ཙང་འཛིག་སླ་བའི་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་ལ་ཉེན་ཆབས་མི་བཟོས་པའི་འགན་སྲུང་ཡང་བྱེད་འདོད་ཡོད།

བོད་མི་རིགས་ཀྱི་གནས་སྟངས་ནི་དམིགས་བསལ་གྱི་ཁྱད་ཆོས་ལྡན་པ་ཞིག་ཡིན་པའི་ངོས་འཛིན་རིམ་བརྩད་དུ་བྱུང་ཡོད་ཅིང་། གྲོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་དང་། དེ་བཞིན་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་རིམ་པའི་གསུང་བཤད་དང་སྲིད་བྱུས་ཁག་གི་ནང་ཡང་གསལ་ཡོད། བོད་མིར་ལག་བསྟར་བྱེད་རྒྱུའི་རང་སྐྱོང་གི་གནས་བབ་དང་སྒྲིམ་གཞི་གཏན་འབེབས་བྱེད་སའི་གཞི་རྩ་དེ་དག་ལ་བཟུང་དགོས། རྩ་ཁྲིམས་ནང་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་དམིགས་བསལ་ཁྱད་ཆོས་དང་དགོས་མཁོར་གཞིགས་པའི་ག་བཤགས་བྱེད་རྒྱུའི་གཞི་རྩའི་ལྟ་བ་གསལ་ཡོད།

༧གོང་ས་མཆོག་གིས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྒྲོམ་གཞིའི་ནང་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་ཐག་གཅོད་ཡོང་ཐབས་གནང་རྒྱུའི་ཐུགས་དམ་ནི་ཞལ་གསལ་པོ་དང་ཚིག་ཐག་ཆོད་པོ་རེད། ༧གོང་ས་མཆོག་གིས་བཞེངས་ཕྱོགས་འདི་ལྟར་བཟུང་བ་ནི་དབུ་ཁྲིད་ཧྲིང་ཞའོ་ཕིང་གིས་བོད་རང་བཙན་མ་གཏོགས་གནད་དོན་གཞན་ཚང་མ་གྲོས་མོལ་གྱི་ལམ་ནས་ཐག་གཅོད་བྱེད་ཚིག་ཅེས་ནན་བརྗོད་གནང་བ་དང་ཡོངས་སུ་མཐུན་པ་ཡིན། ང་ཚོས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས

སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ས་ཁྱོན་བདག་དབང་ལ་བརྩི་བཀུར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་སྐབས། ང་ཚོའི་རེ་བར་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ནང་བོད་མིའི་གཅིག་གྱུར་དང་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་བྱེད་རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་ལ་དབུས་གཞུང་གིས་ངོས་འཛིན་དང་བརྩི་བཀུར་ཆ་ཚང་གནང་བའི་རེ་བ་ཡོད། དེ་ནི་ང་ཚོའི་བར་མི་མཐུན་པ་རྣམས་སེལ་ཐབས་བྱེད་རྒྱུའི་གཞི་རྩ་དང་། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མི་རིགས་ཕན་ཚུན་བར་ཆིག་བསྒྲིལ་(团结)དང་། འཆམ་མཐུན། བརྟན་ལྷིང་བཅས་ཡོང་བའི་ཉེར་ལེན་རེད།

བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ངོ་བོ་དར་རྒྱས་ཡོང་བར་འཛམ་གླིང་སྤྱི་དང་ཁྱད་པར་རྒྱལ་ཁབ་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་འགྲོས་དང་བསྟུན་ནས་དཔལ་འབྱོར་དང་། སྤྱི་ཚོགས། ཆབ་སྲིད་བཅས་ཀྱི་ཡར་རྒྱས་རྣམས་བོད་མི་རང་ཉིད་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ལ་བརྩི་བཀུར་དང་གཅེས་སྐྱོང་བྱེད་པའི་སྒོ་ནས་ཡོང་བ་བྱེད་དགོས། དེ་ལྟར་ཡོང་བར་བོད་མིའི་རང་སྲིད་རང་སྐྱོང་བྱེད་རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་ངོས་འཛིན་གནང་དགོས། དེ་ཡང་བོད་མི་རང་ཉིད་ཀྱི་དགོས་མཁོ་དང་། ཁྱད་ཆོས། གལ་འགངས་བཅས་དང་མཐུན་པར་བོད་རིགས་འདུས་སྡོད་བྱེད་སའི་ས་ཁུལ་ཚང་མར་ཁྱབ་པ་ལག་བསྟར་བྱེད་དགོས།

བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ལུགས་བྱུང་དང་ངོ་བོ་བོད་མི་རང་ཉིད་ཀྱིས་མ་གཏོགས་གཞན་སུས་ཀྱང་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་ཐུབ་ཐབས་མེད་པས། བོད་མི་ཚོས་རང་གིས་རང་ལ་རོགས་སྐྱོར་དང་། རང་གི་ཡར་རྒྱས་རང་གིས་བྱེད་པ། རང་སྲིད་རང་སྐྱོང་བྱ་རྒྱུ་དང་། དབུས་གཞུང་དང་། ཞིང་ཆེན་ཁག ལྗོངས་བཅས་ནས་བོད་ལ་ཕན་ཐོགས་ཡོད་པའི་རོགས་རམ་དང་ལམ་སྟོན་སོགས་ཀྱི་དབར་དོ་མཉམ་(平衡)བཟོ་རྒྱུ་གལ་ཆེ།

བཞི་པ། བོད་མིའི་གཞི་རྩའི་དགོས་མཁོ། རང་སྲིད་རང་སྐྱོང་བྱེད་རྒྱུའི་གནད་དོན་ཁག

༡༽ སྐད་ཡིག(语文)

སྐད་ཡིག་ནི་བོད་མིའི་ངོ་བོ་མཚོན་པའི་ཁྱད་ཆོས་གལ་ཆེ་ཤོས་རེད། བོད་སྐད་ནི་བོད་མིའི་བརྡ་སྤྲོད་ཀྱི་སྐད་གཙོ་བོ་དེ་ཡིན་པ་མ་ཟད། ང་ཚོའི་རྩོམ་རིག་དང་། ནང་དོན་རིག་པའི་གསུང་རབ། བྱུང་རབས་ལོ་རྒྱུས། དེ་བཞིན་ཚན་རིག་གི་ལས་རིགས་བཅས་ཆ་ཚང་སྐད་ཡིག་དེའི་ཐོག་བྲིས་ཡོད། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ནི་ལེགས་སྦྱར་གྱི་སྐད་དང་དོ་མཉམ་པའི་བརྡ་སྤྲོད་རིག་པའི་གནས་ཚད་ཧ་ཅང་མཐོ་བ་མ་ཟད། ལེགས་སྦྱར་ནས་བོད་སྐད་དུ་བསྒྱུར་སྐབས་ཚིག་དོན་གཉིས་ཀ་ཇི་བཞིན་མ་ནོར་བར་བསྒྱུར་ཐུབ་པའི་སྐད་ཡིག་གཅིག་པུ་དེ་ཡིན། དེའི་དབང་གིས་འཛམ་གླིང་ནང་སྒྲ་བསྒྱུར་མང་ཤོས་དང་ལེགས་ཤོས་དེ་ཡིན་པ་མ་ཟད། མཁས་པ་ཁག་ཅིག་གིས་རྩོམ་རིག་ཕྱུག་ཤོས་དང་མང་ཤོས་ཀྱང་ཡིན་པར་བཞེད་ཀྱི་ཡོད། རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བཞི་པའི་ནང་མི་རིགས་ཚང་མར"རང་ཉིད་ཀྱི་སྐད་དང་ཡི་གེ་སྤྱོད་པ་དང་གོང་དུ་སྤེལ" རྒྱུའི་རང་དབང་འགན་སྲུང་བྱས་ཡོད།

བོད་མིས་རང་གི་སྐད་ཡིག་བེད་སྤྱོད་དང་ཡར་རྒྱས་གཏོང་བར་བོད་ཡིག་དེ་བོད་མིའི་སྐད་དང་ཡི་གེ་གཙོ་བོ་དེ་ཡིན་པས་བརྩི་སྲུང་བྱེད་དགོས། དེ་བཞིན་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ས་ཁུལ་གྱི་སྐད་ཡིག་གཙོ་བོ་བོད་ཡིག་བྱེད་དགོས།

ལྷ་གྲུབ་འདི་རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་ཉི་ཤུ་རྩ་གཅིག་པའི་ནང་གུ་ཡངས་པོའི་སྒོ་ནས་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད་པ་ནི་''མི་རིགས་རང་སྐྱོང་ས་གནས་ཀྱི་རང་སྐྱོང་ལས་ཁུངས་ཀྱིས་ས་གནས་དེ་གར་ཐུན་མོང་དུ་སྤྱོད་པའི་སྐད་ཡིག་གཅིག་གམ་ཁ་ཤས་སྤྱོད་རྒྱུ།'' ཞེས་དང་། མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བཅུ་པའི་ནང་''ས་གནས་དེ་གའི་མི་རིགས་ཁག་ཚང་མར་རང་ཉིད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་བེད་སྤྱོད་དང་དར་རྒྱས་སུ་གཏོང་བའི་རང་དབང་''འགན་སྲུང་བྱ་རྒྱུ།'' ཞེས་གསལ་ཡོད།

བོད་རིགས་ས་ཁུལ་ཁག་གི་སྐད་ཡིག་གཙོ་བོ་བོད་ཡིག་བྱེད་རྒྱུ་དང་འདྲ་བར་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་སུམ་ཅུ་སོ་དྲུག་པའི་ནང་རང་སྐྱོང་ས་གནས་ཀྱི་སྲིད་གཞུང་ལ་སློབ་གསོའི་ཐད་''སློབ་ཁྲིད་བྱེད་པའི་སྐད་རིགས། སློབ་གྲྭ་བ་སྡུད་ཐབས་སོགས་གཏན་འཁེབས''ཐག་གཅོད་བྱེད་རྒྱུའི་དབང་ཆ་ཡོད་པར་གསལ་ཡོད། དེའི་གོ་དོན་ནི་སློབ་ཁྲིད་རྒྱུད་ལམ་གྱི་སྐད་ཡིག་བོད་ཡིག་བྱེད་རྒྱུའི་ལྷ་བ་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

༣༽ ལེགས་བྱང་།（文化）

མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བྱེད་རྒྱུའི་གཞི་རྩའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་ལེགས་བྱང་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་ཆེད་རེད། དེར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་ཉི་ཤུ་རྩ་གཉིས་དང་། བཞི་བཅུ་ཞེ་བདུན། བརྒྱ་དང་བཅུ་དགུ དེ་བཞིན་དུ་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་སུམ་ཅུ་སོ་བརྒྱད་བཅས་ཀྱི་ནང་ལེགས་བྱང་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་རྒྱུའི་ནང་དོན་འཁོད་ཡོད། བོད་མིའི་ལེགས་བྱང་ནི་བོད་མིའི་ཆོས་དང་། སྲོལ་རྒྱུན། སྐད་ཡིག ངོ་བོ་བཅས་དང་འབྲེལ་ལམ་དམ་ཟབ་ཡོད། ད་ལྟའི་ཆར་ལེགས་བྱང་དེ་ར་རིམ་པ་སྣ་ཚོགས་ཐོག་དཀའ་ངལ་ཚབས་ཆེན་འཕྲད་བཞིན་ཡོད། བོད་མི་རྣམས་མི་རིགས་མང་བའི་རྒྱལ་ཁབ་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ནང་མཉམ་སྡོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་སྐབས་རྩ་ཁྲིམས་ཀྱི་ཆ་རྐྱེན་འོས་འཚམས་སྤྲད་པའི་སྒོ་ནས་བོད་མིའི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ལེགས་བྱང་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་དགོས།

༤༽ ཆོས་ལུགས།（宗教）

ཆོས་ལུགས་ནི་བོད་མིའི་གཞི་རྩའི་གནད་དོན་ཡིན་པ་དང་། ནང་ཆོས་ནི་ང་ཚོའི་ངོ་བོ་དང་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཡོད། ཆོས་ཀྱི་སྲིག་འཛུགས་དང་སྲིད་ཀྱི་སྲིག་འཛུགས་ (Church and State) གཉིས་ཐ་དད་བྱེད་རྒྱུ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན་པ་ང་ཚོས་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། དེའི་དབང་གིས་ཆོས་ལ་དད་པ་བྱེད་མཁན་ཚོའི་རང་དབང་དང་ཉམས་ལེན་ལ་དོ་ཕོག་མི་འགྲོ་བ་བྱེད་དགོས། བོད་མི་ཚོར་ཆོས་དད་རང་དབང་དང་བསམ་བློའི་རང་དབང་མེད་ན་གང་ཟག་སྒེར་རམ་མང་ཚོགས་ཀྱི་རང་དབང་གཞན་གྱི་སྐོར་བསམ་བློ་གཏོང་ཐུབ་ཐབས་མེད། རྩ་ཁྲིམས་ནང་ཆོས་ལུགས་དང་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བྱེད་སྒོ་ཁག་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་རྒྱུའི་གལ་འགངས་ངོས་འཛིན་གནང་ཡོད། དོན་ཚན་སུམ་ཅུ་སོ་དྲུག་པའི་ནང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཡུལ་མི་ཚང་མར་ཆོས་དད་རང་དབང་གི་ཐོབ་ཐང་འགན་སྲུང་བྱས་ཡོད། སུས་ཀྱང་གང་ཟག་བྱེ་བྲག་པར་ཆོས་ལ་དད་པ་བྱེད་པའམ་དད་པ་མི་བྱེད་པའི་གནོན་ཤུགས་སྤྲད་མི་ཆོག ཆོས་ལུགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཉེ་རིང་བྱེད་ཆོག་གི་མེད།

ཙ་ཁྲིམས་ཀྱི་ལྷ་གྲུབ་འདི་དག་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚད་གཞི་དང་མཐུན་པའི་འགྲེལ་བརྗོད་བྱེད་ན་དད་པ་བྱེད་ཕྱོགས་སམ་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཚུལ་རྣམས་ཀྱང་ཆོས་དད་རང་དབང་ནང་ཚུད་ཀྱི་ཡོད། རང་དབང་དེའི་ནང་ནང་ཆོས་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་གཞིར་བཟུང་དགོན་པ་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་རྒྱུ་དང་། བསླབ་པ་སློབ་གཉེར་བྱེད་རྒྱུ། གྲྭ་བཙུན་གྱི་ཁ་གྲངས་དང་ལོ་ཚད་ཇི་དགོས་ཆོས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་གཞིར་བཟུང་འཛུལ་ཞུགས་ཆོག་གི་ཡོད། མང་ཚོགས་ལ་ཆོས་བཤད་དང་དབང་བསྐུར་སོགས་ཀྱི་བྱེད་སྒོ་ཁག་ཀྱང་རང་དབང་འདིའི་ནང་ཚུད་ཡོད་པས། ཆོས་ཀྱི་སྤྱིར་བཏང་བྱེད་སྒོ་དཔེར་ན་བླ་སློབ་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་དང་། དགོན་སྡེའི་འཛིན་སྐྱོང་། ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཕྱོགས་བཅས་ཀྱི་ནང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་ཐེ་བྱུས་བྱེད་རྒྱུ་མེད།

༤༽ ཤེས་ཡོན།（教育）

དབུས་གཞུང་གི་ཤེས་རིག་ལས་ཁུངས་དང་མཉམ་འབྲེལ་ཐོག་བོད་མི་རང་གི་ཤེས་ཡོན་ལམ་ལུགས་བཟོ་རྒྱུ་དང་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་རྒྱུའི་བོད་མིའི་མངོན་འདོད་དེ་ཙ་ཁྲིམས་ནང་གསལ་བའི་སློབ་གསོའི་ཐད་ཀྱི་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་རྒྱབ་རྟེན་དང་བཅས་པ་ཡིན། ཚན་རིག་དང་ལག་རྩལ་ཡར་རྒྱས་ཡོང་བར་མཉམ་ཞུགས་ཆ་ཤས་བླང་རྒྱུའི་མངོན་འདོད་ཡང་དེ་བཞིན་རེད། དེང་དུས་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚན་རིག་གི་ཡར་རྒྱས་ནང་ནང་པའི་སེམས་ཁམས་རིག་པ་དང་། སེམས་དངོས་རིག་པ། འཇིག་རྟེན་ཆགས་ཚུལ། སེམས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་རྟོགས་ཐབས་བཅས་ལ་ཕན་ཐོགས་ཆེན་པོ་ཡོད་པའི་ངོས་འཛིན་ཇི་ཆེར་འགྲོ་བཞིན་པ་ང་ཚོས་མཐོང་ཐུབ།

ཙ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བཅུ་དགུ་པའི་ནང་ཡུལ་མིར་སློབ་གསོའི་མཐུན་རྐྱེན་སྤྲོད་རྒྱུའི་འགན་ཁུར་ཆ་ཚང་རྒྱལ་ཁབ་ནས་བླང་དགོས་པ་དང་། དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་བཅུ་དགུའི་ནང་‘‘མི་རིགས་རང་སྐྱོང་ས་གནས་ཀྱི་རང་སྐྱོང་ལས་ཁུངས་ཀྱིས་ས་གནས་དེ་གའི་སློབ་གསོ’’’བུ་གཞག་རྣམས་ལ་རང་བདག་གི་སློ་ནས་དོ་དམ་བྱེད་རྒྱུ’’’’’’འཁོད་ཡོད། མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་སུམ་ཅུ་སོ་དྲུག་པའི་ནང་ཡང་ལྷ་གྲུབ་དེ་ཉིད་གསལ་ཡོད།

ཐག་གཅོད་རིམ་པའི་ཐོག་རང་སྐྱོང་གི་དབང་ཆའི་ཚད་གཞི་གསལ་པོ་མེད་སྐབས་ནན་བརྗོད་བྱེད་དགོས་པ་ཞིག་ལ་བོད་མི་ཚོར་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་སློབ་གསོའི་ཐད་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་ལག་བསྟར་བྱེད་དགོས་པ་ཡིན། དེ་ལྟར་བྱེད་རྒྱུ་ཙ་ཁྲིམས་ནང་གསལ་བའི་རང་སྐྱོང་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་རྒྱབ་རྟེན་དང་བཅས་པ་ཡིན།

ཚན་རིག་དང་ལག་རྩལ་ཡར་རྒྱས་ནང་མཉམ་ཞུགས་དང་ཆ་ཤས་བླང་རྒྱུའི་རེ་འདུན་ཡང་ཙ་ཁྲིམས་（དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་བཅུ་དགུ）དང་བཅའ་ཁྲིམས་（དོན་ཚན་སུམ་ཅུ་སོ་དགུ）ནང་རང་སྐྱོང་ས་གནས་ཁག་ལ་ཚན་རིག་དང་ལག་རྩལ་ཡར་རྒྱས་གཏོང་རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་ངོས་འཛིན་གསལ་པོ་བྱས་ཡོད།

༥༽ ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ།

བོད་ནི་ཨེ་ཤེ་ཡའི་ཆུ་བོ་ཆེ་ཁག་རྣམས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཡིན། དེ་བཞིན་འཛམ་གླིང་གི་རི་བོ་མཐོ་ཤོས་དང་། མིའི་འགྲོ་བས་རེག་སྙོང་མེད་པའི་གཏེར་དངོས་དང་ནགས་གསེབ་ཀྱིས་ཕྱུག་པའི་ས་རྒྱ་ཡངས་ཤིང་། འཛམ་གླིང་གི་ས་སྙིང་མཐོ་ཤོས་དེ་རེད།

དེ་འདྲའི་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལམ་སྲོལ་ནི་བོད་མི་ཚོས་མི་དང་དུད་འགྲོ་དབྱེ་བ་མེད་པར་སེམས་ཅན་ཀུན་ལ་གནོད་འཚེ་སྤང་བ་དང་གཞན་གྱི་ཚེ་སྲོག་ལ་བརྩི་བཀུར་བྱེད་པའི་སྲོལ་རྒྱུན་ལས་བྱུང་བ་ཞིག་རེད། བོད་ནི་རང་བཞིན་འབྱུང་བའི་ཁོར་ཡུག་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ནང་ཆུད་ཐེམས་སུ་མ་སོང་བའི་རྩ་ཆེའི་གནས་གཙང་ཞིག་རེད།

ད་ལྟའི་ཆར་བོད་ཀྱི་གནའ་བོའི་ཁོར་ཡུག་ལ་བསྐྱར་གསོ་ཐུབ་ཐབས་མེད་པའི་གནོད་འཚེ་ཕོག་གི་ཡོད། དེ་དག་གི་ཤུགས་རྐྱེན་རྣམས་གཙོ་བོ་རྩ་ཐང་དང་། ཞིང་ས། ནགས་གསེབ། ཆུའི་ཐོན་ཁུངས། རི་སྐྱེས་སྲོག་ཆགས་བཅས་ཀྱི་ནང་གསལ་པོ་མཐོང་ཚོས་སུ་ཡོད།

དེ་འདྲ་སོང་ཙང་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་ཞེ་ལྔ་དང་། རེ་དྭུག་གཞིར་བཟུང་བོད་ཀྱི་གནའ་བོའི་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལམ་སྲོལ་དང་མཐུན་པར་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་སྲིད་ཇུས་བཟོ་རྒྱུ་དང་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་སྤྲད་དགོས།

༨༽ རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཕྱོགས།

རྩ་ཁྲིམས་དང་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་ནང་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་དང་རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས་སྲུང་སྐྱོབ་བདག་གཉེར་བྱེད་ཕྱོགས་ཐད་རང་སྐྱོང་ས་ཁུལ་གྱི་རང་སྐྱོང་ལས་ཁུངས་ནས་ཆ་ཤས་བླང་རྒྱུའི་གདེང་འཇོག་བྱས་ཡོད། (མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་ཉི་ཤུ་རྩ་བདུན་དང་། ཉི་ཤུ་རྩ་བརྒྱད། བཞི་བཅུ་ཞེ་ལྔ། དྭུག་ཅུ་རེ་དྭུག དེ་བཞིན་དུ་རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་བཅོ་བརྒྱད་པའི་ནང‘‘མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་ཁེ་ཕན་ལ་ལྟ་རྟོག་བྱེད་དགོས།’’ཞེས་ཁས་ལེན་བྱས་ཡོད།) མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་ཀྱིས་རང་སྐྱོང་ས་ཁུལ་ནས་ཤིང་ནགས་དང་རྩ་ཐང་སྲུང་སྐྱོབ་དང་དར་སྤེལ་བྱེད་རྒྱུའི་གལ་འགངས་ངོས་འཛིན་དང་ (དོན་ཚན་ཉི་ཤུ་རྩ་བདུན།) ‘‘ས་གནས་དེ་གས་ཐོན་སྔོ་འབྱེད་ཐུབ་པའི་རང་བྱུང་གི་ཐོན་ཁུངས་རྣམས་ནི་དམིགས་བཀར་གྱིས་ཚུལ་ལུགས་དང་མཐུན་པའི་སྔོ་ནས་ཐོན་སྔོ་སྔོན་འབྱེད་དང་དགེ་པེད་སྔོན་སྤྱོད་བྱས་ཆོག’’ ཅེས་གསལ་ཡོད།(དོན་ཚན་ཉི་ཤུ་རྩ་བརྒྱད།)

ས་ཞིང་བདག་དབང་ནི་རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས་དང་། ཁྲལ་དང་ཡོང་འབབ་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་གཏོང་རྒྱུའི་རྨང་གཞི་ཆགས་ཡོད། དེར་བརྟེན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་དབང་བའི་ས་མ་ཡིན་པ་ཚང་མ་བོགས་མ་གཏོང་བའམ་བརྗེ་བསྒྱུར་བྱེད་རྒྱུའི་ཁྲིམས་མཐུན་དབང་ཚད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་མི་རིགས་ཁོ་ན་ལ་དགོས་རྒྱུ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན། དེ་བཞིན་དུ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཡར་རྒྱས་འཆར་གཞི་དང་མཐུན་པར་རང་སྐྱོང་ས་གནས་ལ་རང་དབང་གི་སྔོ་ནས་ཡར་རྒྱས་འཆར་གཞི་བཟོ་བཀོད་དང་ལག་བསྟར་བྱེད་རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་དགོས་ཀྱི་ཡོད།

༩༽ དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་དང་ཚོང་འབྲེལ།

བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་གི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ནི་དགོས་ངེས་ཅན་ཞིག་རེད། དཔལ་འབྱོར་གྱི་ཆ་ནས་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་རྣམས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ནང་རྗེས་ལུས་ཆེ་ཤོས་གྲས་གཅིག་རེད།

རྩ་ཁྲིམས་ནང་རང་སྐྱོང་གི་ལས་ཁུངས་ལ་ས་གནས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་དང་དགོས་མཁོར་གཞིགས་པའི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་གཏོང་རྒྱུའི་ཐད་གལ་ཆེའི་ཆ་ཤས་བླང་རྒྱུའི་ལྟ་བ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད། (རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་བཅོ་བརྒྱད་

དང་། མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་ཉི་ཤུ་རྩ་ལྔ།） དེ་བཞིན་དུ་དངུལ་རྩིས་དོ་དམ་དང་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་རྒྱུའི་རང་སྐྱོང་གི་ལྷ་གྲུབ་ཀྱང་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད། （རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་བཅུ་བདུན་དང་། མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་སུམ་ཅུ་སོ་གཉིས།） གཞན་ཡང་རང་སྐྱོང་ས་ཁུལ་ཁག་གི་ཡར་རྒྱས་མགྱོགས་མྱུར་ཡོང་ཆེད་རྒྱལ་ཁབ་ནས་དངུལ་གྱི་རོགས་རམ་དང་མཐུན་འགྱུར་བྱེད་དགོས་པའང་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད། （རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་ཉི་ཤུ་རྩ་གཉིས་དང་། མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་ཉི་ཤུ་རྩ་གཉིས།）

དེ་མཚུངས་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་སུམ་ཅུ་སོ་གཅིག་པའི་ནང་བོད་ལྷ་བུ་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དང་ས་འབྲེལ་ཡིན་པའི་རང་སྐྱོང་ས་ཁུལ་རྣམས་ཀྱིས་ཕྱི་རྒྱལ་དང་མཉམ་ཚོང་འབྲེལ་དང་ས་མཚམས་ཚོང་འབྲེལ་གཉེར་ཆོག་པའང་གསལ་ཡོད། རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དང་མཉམ་ལེགས་བྱུང་དང་། ཆོས་ལུགས། མི་རིགས། དཔལ་འབྱོར་བཅས་ཀྱི་ཆ་ནས་ཐུན་མོང་གི་ཁྱད་ཆོས་ཡོད་མཁན་བོད་མི་ཚོར་ལྷ་གྲུབ་དེ་ནི་ད་ཅང་གལ་འགངས་ཅན་ཞིག་རེད།

དབུས་གཞུང་དང་། ཞིང་ཆེན་ཁག་གི་རོགས་སྐྱོར་བྱས་པ་གནས་སྐབས་ཀྱི་ཕན་ཐོགས་ཡོད་ནའང་། ནམ་ཕྱུགས་བོད་རིགས་རྣམས་རང་རྐྱ་མི་འཕེར་བ་གཞན་ལ་བརྟེན་དགོས་ཆགས་ན་གནོད་སྐྱོན་ཆེ་བས་བོད་རིགས་རྣམས་དཔལ་འབྱོར་རང་འཚོ་ཐུབ་པ་བཟོ་རྒྱུའང་རང་སྐྱོང་གི་དམིགས་ཡུལ་གལ་ཆེ་ཞིག་ཡིན།

༤༽ མང་ཚོགས་ཀྱི་འཕྲོད་བསྟེན།

རྩ་ཁྲིམས་ནང་མང་ཚོགས་ལ་འཕྲོད་བསྟེན་དང་སྨན་བཅོས་ཀྱི་མཐུན་རྐྱེན་སྦྱོར་རྒྱུའི་ལས་འགན་རྒྱལ་ཁབ་ནས་ བླང་དགོས་པ་གསལ་ཡོད། （རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་ཉི་ཤུ་རྩ་གཅིག） རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་བཅུ་དགུའི་ནང་དེ་ནི་རང་སྐྱོང་ས་གནས་ཀྱི་ལས་འགན་ཡིན་པའི་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད། མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་（དོན་ཚན་བཞི་བཅུ།）ནང་ས་གནས་མི་རིགས་རང་སྐྱོང་ས་ཁུལ་གྱི་རང་སྐྱོང་ལས་ཁུངས་ནས་ ''རང་ཐག་རང་གཅོད་ཀྱིས་ས་གནས་དེ་གའི་སྨན་བཅོས་འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་བྱ་གཞག་འཕེལ་རྒྱས་གཏོང་བའི་འཆར་གཞི་བཟོས་ཐོག་དེང་རབས་ཀྱི་སྨན་དཔྱད་དང་མི་རིགས་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་སྨན་དཔྱད་གོང་དུ་སྤེལ་''རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད།

གོང་འཁོད་ཁྲིམས་ཡིག་ཁག་གི་དགོངས་དོན་གཞིར་བཟུང་ས་གནས་རང་སྐྱོང་ལས་ཁུངས་ལ་བོད་མི་ཡོངས་ཀྱི་འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་དགོས་མཁོ་བསྐང་རྒྱུའི་མཐུན་རྐྱེན་དང་ནུས་པ་ལྡན་དགོས་པ་ཡིན། དེ་མཚུངས་བསྲེ་ལྷད་མེད་པའི་སྔོ་ནས་སྲོལ་རྒྱུན་གཞིར་བཟུང་བོད་སྨན་དང་སྐར་རྩིས་ཀྱི་ལག་ལེན་རྣམས་ཁྱབ་སྤེལ་གཏོང་རྒྱུའི་ནུས་པ་ལྡན་དགོས་པ་ཡིན།

༥༽ མང་ཚོགས་ཀྱི་བདེ་འཇགས།

མང་ཚོགས་བདེ་འཇགས་དང་འབྲེལ་བའི་གནད་དོན་ཐག་གཅོད་བྱེད་མཁན་དང་བདེ་འཇགས་མི་སྣའི་ཁོངས་ས་གནས་དེ་གའི་སྲོལ་རྒྱུན་དང་གོམས་གཤིས་ལ་རྒྱུས་མངའ་དང་བརྩེ་བཀུར་ཡོད་པའི་མི་སྣ་གང་མང་དགོས་རྒྱུ་དེ་ད་ཅང་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན།

རང་སྐྱོང་དང་རང་སྲིད་རང་སྐྱོང་གི་ལས་འགན་གལ་ཆེ་བ་གཅིག་ནི་མང་ཚོགས་ནང་ཁུལ་གྱི་སྒྲིག་ལམ་དང་། རང་སྐྱོང་ས་ཁུལ་གྱི་བདེ་འཇགས་ལྷ་ཧྲག་བྱེད་རྒྱུ་དེ་རེད། རྩ་ཁྲིམས་(དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་ཉི་ཤུ)དང་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་བཅའ་ཁྲིམས་(དོན་ཚན་ཉི་ཤུ་རྩ་བཞི།)ནང"''རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དམག་དོན་ལམ་ལུགས་དང་ས་གནས་དེ་གའི་དགོས་མཁོ་དངོས་ལ་གཞིགས་ཏེ་རྒྱལ་སྲིད་སྲི་ཁྲབ་ཁང་ནས་ཆོག་མཆན་ཐོབ་མཚམས་སུ''རང་སྐྱོང་ས་ཁུལ་གྱི་བདེ་འཇགས་བཟོ་བཀོད་བྱེད་པའི་དབང་ཚད་དང་ཆ་ཤས་ བླང་རྒྱུ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན་པའི་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད།

༡༠༽ ཕྱོགས་མི་ཉོ་དམ་བྱེད་ཐབས་ཀྱི་སྲོལ་ཡིག

མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་དང་རང་སྲིད་རང་སྐྱོང་བྱེད་པའི་གཞི་རྩའི་དམིགས་ཡུལ་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་དང་། ལེགས་བྱང་། སྐད་ཡིག་སོགས་སྲུང་སྐྱོབ་དང་། རང་ཁྲིམ་རང་བདག་ཡོང་ཐབས་བྱེད་རྒྱུ་དེ་རེད། གལ་སྲིད་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་འདུས་སྡོད་བྱེད་སའི་ས་ཁུལ་དུ་མི་རིགས་ཆེན་པོ་སྟེ་རྒྱ་རིགས་དང་མི་རིགས་གཞན་མང་པོ་གཞི་རྒྱ་ཆེན་པོའི་སྣོན་ནས་སྤོ་ཤུགས་(迁移)བྱེད་དུ་བཅུག་པའམ། སྤོ་ཤུགས་བྱེད་རྒྱུའི་སྐུལ་སློང་བྱེད་ན་དེས་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་དམིགས་ཡུལ་དང་ལྷ་གྲུབ་རྟེས་མེད་བཏང་གི་ཡོད། དེ་འདྲའི་མི་འབོར་སྤོ་ཤུགས་ཀྱི་དབང་གིས་མི་འབོར་ལ་འགྱུར་བ་ཆེན་པོ་ཕྱིན་པར་བརྟེན་བོད་རིགས་རྣམས་རྒྱ་རིགས་དང་མཉམ་ཞིག་བསྲེལ་ཡོང་རྒྱུའི་ཚབ་ཏུ་རང་གི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ལེགས་བྱང་དང་ངོ་བོ་རིམ་བཞིན་རྩ་བརླག་འགྲོ་བའི་སྣོན་ནས་བོད་མི་རྣམས་རྒྱ་རིགས་ཆེན་པོའི་ནང་ཐིམ་འགྲོ། དེ་མཚུངས་བོད་རིགས་ས་ཁུལ་ཁག་གི་ནང་རྒྱ་རིགས་དང་མི་རིགས་གཞན་མང་པོ་སྤོ་ཤུགས་བྱེད་པའི་དབང་གིས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་ལག་བསྟར་བྱེད་རྒྱུའི་དགོས་ངེས་ཆ་རྐྱེན་ཁག་ལ་གཞི་རྩའི་འགྱུར་བ་འགྲོ་རྒྱུ་རེད། གང་ཡིན་ཟེར་ན"''གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་འདུས་སྡོད''བྱེད་སའི་ས་ཁུལ་ཞེས་གསལ་བ་ལྟར་གང་དུ་རང་སྐྱོང་ལག་བསྟར་བྱེད་རྒྱུའི་རྩ་ཁྲིམས་ཀྱི་ཚད་གཞི་དེ་མི་འབོར་སྤོ་ཤུགས་ཀྱི་དབང་གིས་བསྒྱུར་བཅོས་དང་རྟེས་མེད་གཏོང་གི་ཡོད། གལ་སྲིད་དེ་ལྟ་བུའི་མི་འབོར་སྤོ་ཤུགས་ཉོ་དམ་མ་བྱེད་པར་མུ་མཐུད་གནས་ན་བོད་རིགས་རྣམས་ནམ་ཡང་འདུས་སྡོད་གནས་ཐབས་མེད་པ་དང་། དེའི་དབང་གིས་རྩ་ཁྲིམས་གཞིར་བཟུང་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་ཐོབ་ཐང་ཡང་མེད་པ་ཆགས་ཀྱི་རེད། དེ་ལྟར་བྱེད་ན་མི་རིགས་གནད་དོན་ཐད་ཀྱི་རྩ་ཁྲིམས་ཀྱི་ལྷ་གྲུབ་དངོས་སུ་ཧྲོག་རོལ་གཏོང་གི་ཡོད།

རྒྱ་ནག་ནང་ཡུལ་མིའི་འགྲོ་འོང་དང་གནས་སྡོད་བྱེད་ཕྱོགས་ཐད་དམ་བསྒྲགས་བྱས་མྱོང་ཡོད། རང་སྐྱོང་ས་ཁུལ་ཁག་ལ"''ཕྱོགས་མི''"ཉོ་དམ་བྱེད་རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་ཉུང་ཉུང་ལས་ངོས་འཛིན་བྱས་མེད། ང་ཚོའི་བསམ་ཚུལ་ལྟར་ན་རང་སྐྱོང་གི་ལྷ་གྲུབ་ལ་བརྩི་བཀུར་དང་ལག་ལེན་དོན་འཁྱོལ་ཡོང་བར་རང་སྐྱོང་ལས་ཁུངས་ཁག་ལ་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ས་ཁུལ་གཞན་ནས་བོད་ནང་ཡོང་མཁན་ཚོ་གནས་སྡོད་བྱེད་པ་དང་། གཞིས་ཆགས་པ། ལས་རིགས་དང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་ལས་དོན་གཉེར་ཕྱོགས་བཅས་ཀྱི་སྲོལ་ཡིག་བཟོ་རྒྱུའི་དབང་ཚད་དགོས་རྒྱུ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན།

བོད་ནང་གཏན་དུ་གཞིས་ཆགས་པ་དང་། དུས་ཡུན་རིང་པོ་ནས་གནས་སྡོད་འཚར་ལོངས་བྱས་པ་རྣམས་ཕྱིར་འབུད་བྱེད་རྒྱུ་ང་ཚོའི་ཀུན་སློང་མིན། ང་ཚོའི་སེམས་འཚབ་བྱེད་གཞི་རྒྱ་རིགས་གཙོས་པའི་མི་རིགས་གཞན་འབོར་

ཆེན་པོ་ཤུགས་ཅན་བྱེད་རྒྱུའི་སྐུལ་སློང་བྱེད་པའི་དབང་གིས་ད་ཡོད་སྤྱི་ཚོགས་ལ་འཕོ་འགྱུར་དང་། བོད་མི་རྣམས་གྲངས་ཉུང་ཆགས་པ། ད་ཅང་འཛིག་སླ་བའི་བོད་ཀྱི་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་ལ་ཉེན་ཚབས་བཟོས་ཀྱི་ཡོད་པ་དེ་དག་ཡིན།

༡༡༽ རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དང་མཉམ་ལེགས་བྱུང་དང་། སློབ་གསོ། ཚན་རིག ཆོས་ལུགས་ཐད་ཕན་ཚུན་བརྗེ་ལེན་བྱེད་ཚོག་པ།

རང་སྐྱོང་གི་གནད་དོན་དང་འབྲེལ་བ་དཔེར་ན་ལེགས་བྱུང་དང་། སྒྱུ་རྩལ། ཤེས་ཡོན། ཚན་རིག མང་ཚོགས་ཀྱི་འཕྲོད་བསྟེན། རྩེད་རིགས། ཆོས་ལུགས། ཁོར་ཡུག དཔལ་འབྱོར་སོགས་ཀྱི་ཐད་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མི་རིགས་གཞན་དང་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་གཞན། ཞིང་ཆེན་གཞན་དང་མཉམ་ཕན་ཚུན་བརྗེ་ལེན་དང་མཐུན་འབྲེལ་བྱེད་རྒྱུ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན་པ་སྨོས་མེད་ཐོག རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དང་མཉམ་དུའང་ཕན་ཚུན་བརྗེ་ལེན་བྱེད་རྒྱུ་དབང་ཆ་ཡོད་པ་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་བཅའ་ཁྲིམས་ (དོན་ཚན་བཞི་བཅུ་ཞེ་གཉིས།) ནང་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད།

ལྔ་པ། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ནང་ཡོད་པའི་བོད་རིགས་རྣམས་གཅིག་གྱུར་གྱི་འཛིན་སྐྱོང་དགོས་པ།

གོང་གསལ་བོད་མིའི་གཞི་རྩའི་དགོས་མཁོ་རྣམས་ཀྱི་ཐོག་རང་སྐྱོང་ལག་ལེན་བྱེད་དེ་བོད་མིའི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ངོ་བོ་དང་། ལུགས་བྱུང་། ནང་དོན་རིག་པའི་སྲོལ་རྒྱུན་རྣམས་སྲུང་སྐྱོབ་དར་སྤེལ་གཏོང་བའི་སྔོན་ནས་བོད་ཀྱི་ཡར་རྒྱས་ཡོང་བ་བྱེད་པར་ད་ལྟ་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་རང་སྐྱོང་གི་གནས་བབ་སྤྲད་པའི་བོད་རིགས་ས་ཁུལ་ཚང་མ་རང་སྐྱོང་འཛིན་སྐྱོང་གཅིག་གི་འོག་ཚུད་པ་བྱེད་དགོས། ད་ཡོད་འཛིན་སྐྱོང་གི་དབྱེ་བ་འདིས་བོད་མི་རྣམས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ལྗོངས་དང་ཞིང་ཆེན་མང་པོའི་ནང་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་སྐབས། དུམ་བུར་ཁ་གྱེས་པ་དང་། ཡར་རྒྱས་དོ་མཉམ་མི་ཡོང་བའི་རྐྱེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་བཞིན་དུ་བོད་མིའི་ཐུན་མོང་གི་ངོ་བོ་དང་། ལུགས་བྱུང་། ནང་དོན་རིག་པའི་སྲོལ་རྒྱུན་བཅས་པ་སྲུང་སྐྱོབ་དར་སྤེལ་གཏོང་རྒྱུའི་ནུས་པ་ཉམས་གུད་གཏོང་གི་ཡོད། སྲིད་བྱུས་འདིས་མི་རིགས་གཅིག་གྱུར་གྱི་ངོ་བོ་ལ་བརྩི་བཀུར་བྱེད་རྒྱུའི་ཚབ་ཏུ་མི་རིགས་ཁ་བྲལ་དང་། བོད་མི་རིགས་ཀྱི་གཅིག་གྱུར་ངོ་བོ་ལ་འགོག་རྐྱེན་དང་རང་སྐྱོང་གི་དགོངས་དོན་རྩིས་མེད་གཏོང་གི་ཡོད། གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་གཙོ་བོའི་གྲས་གཞན་ཡུ་གུར་དང་སོག་རིགས་རྣམས་ཕལ་ཆེར་ཆ་ཚང་སོ་སོའི་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་གཅིག་གི་ནང་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། བོད་རིགས་རྣམས་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་གཅིག་མ་ཡིན་པར་མང་པོ་ཡིན་པ་ལྟར་གནས་ཡོད།

ད་ལྟའི་ཆར་རང་སྐྱོང་གི་གནས་བབ་འདྲ་མིན་འོག་ཡོད་པའི་བོད་རིགས་ཡོངས་རྫོགས་འཛིན་སྐྱོང་གཅིག་གི་ནང་ཚུད་པ་བྱེད་རྒྱུ་དེ་རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བཞི་པའི་ནང་གསལ་བའི་ལྟ་གྲུབ་དང་ཡོངས་སུ་མཐུན་པ་མ་ཟད། མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་གཉིས་པའི་ནང་ཡང་ ''གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་སོ་སོ་འདུས་སྡོད་བྱེད་སའི་ས་གནས་ཁག་ཏུ་ས་ཁོངས་རང་སྐྱོང་དངོས་སུ་བྱ་རྒྱུ།'' ཡིན་པ་འཁོད་ཡོད། མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་

བཅའ་ཁྲིམས་ནང་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་ལམ་ལུགས་ནི་མི་རིགས་ཀྱི་གནད་དོན་ཐག་གཅོད་བྱེད་པར་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་གཞི་རྩའི་སྲིད་བྱུས་ཡིན་པ་དང་།

''རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་གཅིག་གྱུར་འོག གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཁག་འདུས་སྡོད་བྱེད་སར་ས་ཁོངས་རང་སྐྱོང་དངོས་སུ་བྱས་ནས་རང་སྐྱོང་ལས་ཁུངས་བཙུགས་ཏེ་རང་སྐྱོང་བྱེད་དབང་ཡོངས་སུ་སྤྱོད་རྒྱུ་དེ་ཡིན། མི་རིགས་ས་ཁོངས་རང་སྐྱོང་དངོས་སུ་བྱེད་པ་དེའི་ཐོག་ནས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཁག་གིས་མི་རིགས་སོ་སོའི་ནང་ཁུལ་གྱི་ལས་དོན་བདག་སྐྱོང་བྱེད་དབང་ཡོངས་སུ་སྤྱོད་པར་བརྩི་འཇོག་དང་འགན་སྲུང་ཞིགས་པར་བྱེད་པའི་དགོངས་དོན་མཚོན་པ་དང་། རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མི་རིགས་ཁག་བར་འདྲ་མཉམ་དང་མཐུན་སྒྲིལ་ཡོང་བ་མཐའ་འཁྱོངས་དང་། མི་རིགས་ཁག་ལྷན་དུ་དར་རྒྱས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་ཡོང་བ་མཐའ་འཁྱོངས་བྱེད་པའི་རྩ་དོན་མཚོན་ཡོད།'' ཅེས་འཁོད་ཡོད།(མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་ཀྱི་སྔོན་གླེང་།)

རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ནང་བོད་མི་རྣམས་ལ་རང་སྐྱོང་བྱེད་རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་དེ་བོད་རིགས་ཡོངས་ལ་ཁྱབ་པ་ཞིག་བྱུང་ན་དོན་ཕན་ལྡན་པའི་རང་སྐྱོང་ཞིག་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན་པ་གསལ་པོ་རེད།

མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་བཅའ་ཁྲིམས་ནང་མི་རིགས་རང་སྐྱོང་གི་ས་མཚམས་བསྐྱར་བཅོས་བྱེད་དགོས་ཡོང་སྲིད་པའི་ལྟ་བ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད། རྩ་ཁྲིམས་ནང་གསལ་བའི་རང་སྐྱོང་གི་གཞི་རྩའི་ལྟ་གྲུབ་གཞིར་བཟུང་བོད་མིའི་གཅིག་གྱུར་གྱི་ངོ་བོ་ལ་བརྩི་བཀུར་དགོས་པའི་མངོན་འདོད་དེ་ཡོངས་སུ་ཁྲིམས་མཐུན་ཡིན་པ་ཙམ་མ་ཟད། དེའི་ཆེད་འཛིན་སྐྱོང་བསྐྱར་བཅོས་བྱེད་དགོས་ཁག་ཀྱང་རྩ་ཁྲིམས་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་དང་འགལ་གྱི་མེད་པ་དང་། དངོས་སུ་དེ་ལྟར་བྱས་པའང་མང་པོ་བྱུང་ཡོད།

༣ག་པ། རང་སྐྱོང་གི་ངོ་བོ་དང་སྒྲོམ་གཞི།

རང་སྐྱོང་མིང་དོན་མཚུངས་པ་བྱུང་མིན་གོང་གསལ་རང་སྐྱོང་བྱེད་སའི་གནད་དོན་འདི་དག་ཐད་བོད་མིའི་རང་སྐྱོང་དང་རང་སྲིད་རང་སྐྱོང་བྱེད་རྒྱུའི་ཚད་གཞི་དང་བྱེད་ཐབས་ག་འདྲ་ཞིག་སྤྱད་མིན་ལ་རག་ལུས་ཀྱི་ཡོད། དེར་བརྟེན་བསམ་ཞིབ་བྱེད་དགོས་པ་ནི་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་དམིགས་བསལ་གནས་སྟངས་དང་གཞི་རྩའི་དགོས་མཁོར་འཚམས་པའི་རང་སྐྱོང་གི་ཁྲིམས་ལུགས་བཟོ་རྒྱུ་དང་ལག་བསྟར་བྱེད་ཕྱོགས་ཇི་འདྲ་བ་དེ་རེད།

མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་ལག་བསྟར་བྱེད་པའི་ནང་བོད་མིར་སོ་སོའི་དགོས་མཁོ་དང་ཁྱད་ཆོས་དང་འཚམས་པའི་ས་གནས་གཞུང་དང་། གཞུང་གི་སྒྲིག་འཛུགས་ཁག དེ་བཞིན་ལམ་ལུགས་བཅས་བཟོ་རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་ཡང་ཚུད་ཡོད། རང་སྐྱོང་ས་གནས་ཀྱི་མི་དམངས་འཐུས་མི་ཚོགས་ཆེན་ལ་ས་གནས་ནང་ཁུལ་གྱི་གནད་དོན་ཚང་མའི་(རང་སྐྱོང་གི་གནད་དོན་གོང་དུ་གསལ་བ་རྣམས་ལ་གོ)ཐོག་ཁྲིམས་བཟོ་རྒྱུའི་དབང་ཆ་དང་། རང་སྐྱོང་གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་ཁག་ལ་ལག་བསྟར་དབང་ཆ་དང་རང་དབང་གི་སྒོ་ནས་ཐག་གཅོད་བྱེད་རྒྱུའི་དབང་ཆ་ཡོད་དགོས་པ་ཡིན། དབུས་གཞུང་རྒྱལ་ཁབ་རིམ་པའི་ཐག་གཅོད་བྱེད་མཁན་ཁོངས་ངོ་ཚབ་ཡོད་པ་དང་དོན་སྙིང་ལྡན་པའི་ཆ་ཤས་བླང་རྒྱུ་ཡང་རང་སྐྱོང་ནང་ཚུད་ཀྱི་ཡོད། རང་སྐྱོང་ཚགས་ཚུད་པོ་ཡོང་བར་གྲོས་བསྡུར་བྱེད་རྒྱུའི་ཐབས་ལམ་ཕན་ནུས་

ཅན་དང་། ཕན་ཚུན་འབྲེལ་ལམ་ཉེ་བོའམ་ཐུན་མོང་གི་ཁ་ཕན་དང་འབྲེལ་བའི་གནད་དོན་ཁག་དབུས་དང་ས་གནས་ཀྱི་གཞུང་གཉིས་ཟུང་འབྲེལ་གྱི་ཐོག་ནས་ཐག་གཅོད་བྱེད་རྒྱུའི་ཐབས་ལམ་ཡོད་དགོས།

མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་གི་ཆ་རྐྱེན་གལ་ཆེ་ཤོས་གཅིག་ནི་རྩ་ཁྲིམས་དང་ཁྲིམས་ཡིག་གཞན་ནས་རང་སྐྱོང་ས་གནས་ལ་སྤྲད་པའི་དབང་ཆ་དང་ལས་འགན་རྣམས་ཕྱོགས་གཅིག་རྐྱང་པའི་ངོས་ནས་རྩིས་མེད་དམ་བཟོ་བཅོས་མི་ཆོག་པའི་འགན་ལེན་བྱེད་རྒྱུ་དེ་རེད། དེའི་གོ་དོན་ནི་དབུས་དང་རང་སྐྱོང་ས་གནས་ཀྱི་གཞུང་སུ་ཡིན་རུང་ཕྱོགས་གཞན་གྱི་བཀའ་འཁྲོལ་མེད་པར་ཕྱོགས་གཅིག་རྐྱང་པའི་ངོས་ནས་རང་སྐྱོང་གི་གཞི་རྩའི་ཆ་རྐྱེན་ཁག་ལ་འགྱུར་བཅོས་གཏོང་མི་ཆོག་པ་དེ་རེད།

བོད་དང་བོད་མིའི་གནས་སྟངས་དང་དགོས་མཁོར་འཚམས་པའི་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་གི་ཁྱབ་ཚད་དང་ཁྱད་ཆོས་རྣམས་རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་བཅུ་དྲུག་(མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བཅུ་དགུའི་ནང་གསལ་ཡོད།) ནང་གསལ་བའི་ཆ་རྐྱེན་གཞིར་བཟུང་རང་སྐྱོང་བྱེད་ཕྱོགས་ཀྱི་སྒྲོལ་ཡིག་ནང་འཁྲོལ་བརྗོད་ཞིབ་ཕྲ་བཀོད་དགོས། ཡང་ན་གལ་སྲིད་འོས་འཚམས་བྱུང་ན་དེའི་ཆེད་ཟུར་དུ་ཁྲིམས་ཡིག་གཏན་འབེབས་བྱེད་ཆོག རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་སུམ་ཅུ་སོ་གཅིག་ཐེ་བའི་རྩ་ཁྲིམས་ནང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་དང་། དཔལ་འབྱོར། ཆབ་སྲིད་ལམ་ལུགས་ལ་བརྩི་བཀུར་བྱེད་པའི་སྒོ་ནས་བོད་ལྟ་བུ་དམིགས་བསལ་གནས་བབ་ཡོད་མཁན་ལ་དམིགས་བསལ་གནས་བབ་དང་འཚམས་པའི་གྱུ་བཤངས་བྱེད་རྒྱུའི་ཆ་རྐྱེན་གསལ་ཡོད།

རྩ་ཁྲིམས་ལེའུ་གསུམ་པའི་ས་བཅད་དྲུག་པའི་ནང་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་ལ་རང་སྐྱོང་གི་གཞུང་དང་། ཁྲིམས་བཟོའི་དབང་ཆ་ཡོད་པའི་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཡོད། དེར་བརྟེན་རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་བཅུ་དྲུག་ནང་(མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བཅུ་དགུ་པའི་ནང་ཡང་གསལ་ཡོད།) ''ས་གནས་དེ་གའི་མི་རིགས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་དང་། དཔལ་འབྱོར། རིག་གནས་བཅས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ལ་གཞིགས་ཏེ་རང་སྐྱོང་སྒྲོལ་ཡིག'' གཏན་འབེབས་བྱེད་རྒྱུའི་དབང་ཆའི་སྐོར་འཁོད་ཡོད། དེ་མཚུངས་རྩ་ཁྲིམས་ནང་གནད་དོན་མང་པོའི་ཐོག་འཛིན་སྐྱོང་རང་སྐྱོང་བྱེད་རྒྱུའི་དབང་ཆ་དང་།(རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་བཅུ་བདུན་ནས་བརྒྱ་དང་ཉི་ཤུ་བར།) དེ་བཞིན་རང་སྐྱོང་ལས་ཁུངས་ཀྱིས་ས་གནས་ཀྱི་དགོས་མཁོ་དང་འཚམས་པར་དབུས་གཞུང་དང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ལས་ཁུངས་གོང་མའི་ཁྲིམས་དང་སྲིད་ཇུས་རྣམས་ས་གནས་སོ་སོའི་གནས་ཚུལ་དངོས་ལ་གཞིགས་ནས་གྱུ་བཤངས་ལག་བསྟར་ཆོག་པའི་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད།(རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་བཅོ་ལྔ་།)

གོང་འཁོད་ཁྲིམས་ཀྱི་ཆ་རྐྱེན་འདི་དག་གིས་རང་སྐྱོང་ལས་ཁུངས་ཀྱི་ཐག་གཅོད་བྱེད་རྒྱུའི་དབང་ཚད་ལ་འགོག་རྐྱེན་ངེས་ཅན་བཟོ་སྲིད་ནའང་། རྩ་ཁྲིམས་ནང་རང་སྐྱོང་ལས་ཁུངས་ལ་ས་གནས་ཀྱི་དགོས་མཁོ་དང་འཚམས་པའི་ཁྲིམས་བཟོ་རྒྱུ་དང་། སྲིད་ཇུས་ཐག་གཅོད་བྱེད་རྒྱུའི་ལྟ་གྲུབ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད་པ་མ་ཟད། དེ་དག་དབུས་གཞུང་ཐེ་བས་ལས་ཁུངས་གཞན་གྱིས་གཏན་འབེབས་དང་མི་མཐུན་པའང་ཡོང་ཆོག་ཚུལ་གསལ་ཡོད།

ང་ཚོས་གསལ་འདོན་བྱས་པ་ལྟར་བོད་མིའི་དགོས་མཁོ་རྣམས་རྩ་ཁྲིམས་སུ་གསལ་བའི་རང་སྐྱོང་གི་ལྟ་གྲུབ་དང་གྱུ་ཡངས་པོའི་སྒོ་ནས་མཐུན་གྱི་ཡོད་ཀྱང་། ལག་ལེན་དངོས་ཀྱི་ཐོག་ལྟ་གྲུབ་དེ་དག་དོན་འཁྱོལ་ཡོང་བར་ད་ལྟའི་ཆར་དཀའ་ངལ་སྣ་ཚོགས་ཀྱི་དབང་གིས་འགོག་རྐྱེན་ནམ། ནུས་མེད་བཟོས་ཀྱི་ཡོད།

མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་བྱེད་པར་དཔེར་ན་དབང་ཆ་ཆ་བགོས་དང་། དེ་བཞིན་དབུས་དང་རང་སྐྱོང་ས་གནས་གཞུང་གཉིས་བར་གནད་དོན་བྱེ་བྲག་པའི་ཐོག་སོ་སོའི་ལས་འགན་ཆ་བགོས་གསལ་པོ་དགོས་ཀྱི་ཡོད། ད་ལྟའི་ཆར་དེ་འདྲའི་གསལ་ཁ་མེད་པ་མ་ཟད། རང་སྐྱོང་ས་གནས་ཀྱི་ཁྲིམས་བཟོའི་དབང་ཚད་གཏན་མ་འཁེལ་བ་དང་འགོག་རྐྱེན་ཚབས་ཆེ་ཡོད་མུས་རེད། དེར་བརྟེན་ཕྱོགས་གཅིག་ནས་རྩ་ཁྲིམས་ནང་རང་སྐྱོང་ས་གནས་ལ་གནད་དོན་མང་པོའི་ཐོག་ཁྲིམས་བཟོ་རྒྱུའི་དམིགས་བསལ་དགོས་མཁོ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད་ཀྱང་། དེ་དག་རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་བཅུ་དྲུག་གཞིར་བཟུང་དབུས་གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་མཐོ་ཤོས་རྒྱལ་ཡོངས་མི་དམངས་འདུས་ཚོགས་རྒྱུན་ལས་ནས་བཀའ་འཁྲོལ་འཐོབ་དགོས་ཀྱི་ཡོད་སྟབས་རང་སྐྱོང་གི་ལྟ་གྲུབ་འདི་དག་ལག་བསྟར་བྱེད་པར་འགོག་རྐྱེན་བཟོས་ཀྱི་ཡོད། དངོས་སུ་དེ་འདྲའི་བཀའ་འཁྲོལ་དགོས་པར་འཁོད་པ་དེ་རང་སྐྱོང་ས་གནས་ཀྱི་མི་དམངས་འདུས་མི་ཚོགས་ཆེན་ཁོ་ན་རེད་འདུག རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཞིང་ཆེན་སོ་སོའི་མི་དམངས་འདུས་མི་ཚོགས་ཆེན་དཀྱུས་མ་ཁག་(རང་སྐྱོང་མ་ཡིན་པ།)ལ་དེ་འདྲའི་བཀའ་འཁྲོལ་དགོས་ཀྱི་མེད་པ་མ་ཟད། གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་སྲོལ་ཡིག་རྣམས་རྒྱལ་ཡོངས་མི་དམངས་འདུས་ཚོགས་རྒྱུན་ལས་ལ་ཐོ་འགོད་ཆེད་སྙན་གསན་ཙམ་ལས་ཞུ་དགོས་ཀྱི་མེད།(རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བརྒྱ་ཐམ་པ།)

རང་སྐྱོང་དངོས་སུ་ལག་བསྟར་བྱེད་ཕྱོགས་ཀྱང་རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་བཅོ་ལྔ་གཞིར་བཟུང་ཁྲིམས་དང་སྲོལ་ཡིག་མང་དག་ཅིག་ལ་བསྟུན་དགོས་པ་བཟོས་ཡོད། ཁྲིམས་ཁ་ཤས་རང་སྐྱོང་ས་གནས་ཀྱི་རང་སྐྱོང་ལ་འགོག་རྐྱེན་ཚབས་ཆེན་བཟོས་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། ཁ་ཤས་ནི་ཕན་ཚུན་མི་མཐུན་པ་ཡོང་གི་ཡོད། དེར་བརྟེན་རང་སྐྱོང་གི་ཚད་གཞི་ངོ་མ་དེ་གང་ཡིན་མིན་གསལ་པོ་མེད་པ་དང་གཏན་མ་འཁེལ་བ་ཆགས་ཡོད། གང་ཡིན་ཟེར་ན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ལས་ཁུངས་གོང་མས་ཁྲིམས་དང་སྲོལ་ཡིག་གཏན་ལ་ཕབ་པ་དང་། ཐ་ན་སྲིད་བྱུས་འགྱུར་བ་བཏང་བ་སོགས་ཕྱོགས་གཅིག་རྐྱང་པའི་ངོས་ནས་འགྱུར་བ་བཏང་གི་ཡོད། དབུས་དང་ས་གནས་གཞུང་བར་རང་སྐྱོང་གི་ཚད་གཞི་དང་ལག་བསྟར་བྱེད་ཕྱོགས་སྐོར་མི་མཐུན་པ་བྱུང་ན་དེ་དག་ཐག་གཅོད་བྱེད་ཐབས་སམ་གྲོས་བསྡུར་བྱེད་རྒྱུའི་བརྒྱུད་ལམ་འདིང་ངེས་མེད། དོན་དངོས་ཐོག་གཏན་འབེབས་གསལ་པོ་མེད་པ་དེས་ས་གནས་ཀྱི་དབང་འཛིན་པ་ཚོས་ལས་དོན་འགན་འཁུར་བླང་རྒྱུར་འགོག་རྐྱེན་དང་། ད་ལྟའི་ཆར་བོད་མི་ཚོས་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་ལག་བསྟར་བྱེད་པར་འགོག་རྐྱེན་བཟོས་ཀྱི་ཡོད།

ད་ལྟའི་གནས་སྐབས་སུ་ང་ཚོས་གནད་དོན་འདི་དག་སྐོར་དང་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་ལག་བསྟར་བྱེད་པར་ད་ཡོད་བོད་མིའི་དཀའ་ངལ་རྣམས་ཞིབ་ཕྲའི་སྒོ་ནས་འགྲེལ་བརྗོད་བྱེད་འདོད་མེད་ཀྱང་། མ་འོངས་པར་གྲོས་མོལ་སྐབས་འོས་འཚམས་ཀྱི་སྒོ་ནས་ཐག་གཅོད་ཡོང་ཆེད་དཔེ་མཚོན་གྱི་ཚུལ་དུ་འདི་དག་ཞུས་པ་ཡིན། ང་ཚོས་མུ་མཐུད་རྩ་ཁྲིམས་དང་འབྲེལ་ཡོད་ཁྲིམས་ཡིག་ཁག་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་རྒྱུ་དང་། དུས་ཚོད་འོས་འཚམས་ཐོག་ང་ཚོས་གང་ཤེས་པ་ལྟར་ཞིབ་འཇུག་བྱས་འབྲས་རྣམས་མཁོ་འདོན་བྱེད་རྒྱུ་ཡིན།

## བདུན་པ།		མ་འོངས་མདུན་བསྐྱོད་བྱེད་ཐབས།

བསམ་འཆར་འདིའི་འགོ་འཛུགས་སྐབས་གསལ་བཤད་བྱས་པ་ལྟར་ང་ཚོས་བོད་མིའི་དགོས་མཁོ་རྣམས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྩ་ཁྲིམས་སུ་གསལ་བའི་རང་སྐྱོང་གི་ལྟ་གྲུབ་དང་མཐུན་པ་ཡིན་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་སྐབས། ང་ཚོའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་དགོས་མཁོ་འདི་དག་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྒྲོམ་གཞིའི་ནང་ཇི་ལྟར་བསྐང་ཐུབ་མིན་གྲོས་བསྡུར་བྱེད་རྒྱུ་དེ་ཡིན། ༸གོང་ས་མཆོག་གིས་ལན་མང་བཀའ་གནང་ཟིན་པ་ལྟར་ང་ཚོར་སྒྲུབ་པའི་ལས་འཆར་གང་ཡང་མེད། མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་བྱེད་རྒྱུའི་འགྲིག་ཆགས་གང་འདྲ་ཞིག་བྱུང་ནའང་དེ་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ནས་ཁ་བྲལ་བྱེད་རྒྱུའི་ཐེམ་སྐས་ལ་བེད་སྤྱོད་གཏོང་རྒྱུའི་དམིགས་ཡུལ་གཏན་ནས་མེད།

བཙན་བྱོལ་བོད་གཞུང་ནི་བོད་མི་མང་གི་ཁ་ཕན་དང་བོད་མིའི་ངོ་ཚབ་མཚོན་ཆེད་ཡིན་སྐབས། ང་ཚོའི་དབར་གོང་གསལ་གྱི་གནད་དོན་འདི་དག་དང་འབྲེལ་བའི་འགྲིག་ཆགས་བྱུང་ཕྱིན་དེའི་དགོས་མཁོ་མེད་པར་གྱུར་པས་འཕྲལ་དུ་ཕྱིར་བསྡུ་བྱེད་རྒྱུ་རེད། དོན་དངོས་ཐོག་༸གོང་ས་མཆོག་གིས་མ་འོངས་པར་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་མཚན་གནས་གང་ཡང་བཞེས་རྒྱུ་མིན་པའི་ཐག་གཅོད་གནང་ཟིན་སྐོར་ལན་མང་བསྐྱར་ནན་གནང་ཡོད། འོན་ཀྱང་༸གོང་ས་མཆོག་གི་ངོས་ནས་འགྲིག་ཆགས་ཡོང་བར་དགོས་ངེས་ཀྱི་བོད་མིའི་རྒྱབ་སྐྱོར་ཐོབ་ཆེད་ཁོང་སྐུ་སྙེར་གྱི་ནུས་པ་ཆ་ཚང་བེད་སྤྱོད་གནང་རྒྱུའི་དགོངས་བཞེས་གནང་གི་ཡོད།

ཁས་ལེན་འདི་དག་གཞི་རྩར་བཟུང་ནས་ལས་རིམ་འདིའི་གོམ་པ་གཉིས་པ་ནི་བསམ་འཆར་འདིའི་ནང་གསལ་བའི་གནད་དོན་ཁག་ལ་དོན་སྙིང་ལྡན་པའི་གྲོས་བསྡུར་འགོ་འཛུགས་བྱེད་རྒྱུར་མོས་མཐུན་ཡོང་བ་བྱེད་རྒྱུ་དེ་རེད། དེ་ལྟར་ཡོང་བར་ཕན་ཚུན་གཉིས་མོས་ཡོད་པའི་ཐབས་ལམ་དང་། ལས་རིམ། དུས་ཚོད་རེའུ་མིག་བཅས་གོ་བསྡུར་གཏན་འབེབས་ཐུབ་པ་ཡོང་བའི་རེ་འདུན་ནན་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།